

Wyrok z dnia 12 stycznia 2000 r.

II UKN 299/99

Stwierdzenie u wnioskodawcy schorzenia powodującego szczególne naruszenie sprawności organizmu, uzasadniającego zaliczenie do III grupy inwalidztwa (§ 25 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badania przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa, Dz.U. Nr 47, poz. 214 ze zm.) nie uzasadnia przeprowadzenia przez sąd dowodu z opinii biegłego lekarza, jeżeli spór dotyczy stwierdzenia całkowitej niezdolności do pracy.

Przewodniczący: SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Beata Gudowska (sprawozdawca), Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 12 stycznia 2000 r. sprawy z wniosku Barbary K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. o rentę rodzinną, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 3 lutego 1999 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu.

U z a s a d n i e

Barbara K., urodzona 1 grudnia 1950 r., nabyła po ustaniu zatrudnienia trwającego od 20 lipca 1972 r. od 16 marca 1982 r. uprawnienie do pobierania renty inwalidzkiej w wysokości odpowiadającej zaliczeniu do III grupy z powodu wrodzonej obustronnej głuchoty. Od 9 kwietnia 1985 r. jej inwalidztwo pogłębiło się do II grupy, a od 10 czerwca 1997 r. uznano, że nie jest zdolna do samodzielnej egzystencji.

W maju 1999 r. ubezpieczona zgłosiła wniosek o przyznanie w miejsce przysługującego jej świadczenia renty rodzinnej po ojcu Stanisławie K. zmarłym w dniu 24 listopada 1979 r.

Decyzją kolejowego organu rentowego z dnia 25 czerwca 1997 r. odmówiono prawa do wnioskowanego świadczenia wobec niespełnienia wymagania określonego w przepisie art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), po ustaleniu, że inwalidztwo w stopniu nie mniejszym niż II grupa inwalidzka powstało u wnioskodawczynie po ukończeniu 16 roku życia oraz po zakończeniu nauki (po dniu 24 czerwca 1972 r.).

Sąd Wojewódzki, wobec zawartego w odwołaniu twierdzenia, że we wczesnym dzieciństwie wnioskodawczynie chorowała [...], dopuścił dowód z opinii biegłego lekarza neurologa, który przy braku jakiejkolwiek dokumentacji leczenia z tego okresu, rozpoznał jedynie całkowitą głuchotę od wczesnego dzieciństwa. Mając na względzie, że całkowita głuchota była w świetle § 25 pkt 5 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa (Dz.U. Nr 47, poz.214 ze zm.) uważana za szczególne naruszenie sprawności organizmu, uzasadniające zaliczenie do III grupy inwalidztwa, mimo zachowania dotychczasowej zdolności do wykonywania zatrudnienia - Sąd uznał za niecelowe przeprowadzanie dalszych dowodów i wyrokiem z dnia 21 maja 1998 r. odwołanie oddalił.

Od tego wyroku wnioskodawczynie złożyła apelację, zarzucając Sądowi pierwszej instancji pominięcie dowodu z opinii biegłego laryngologa oraz brak ustosunkowania się do pełni kalectwa spowodowanego istniejącą od dzieciństwa głuchotą, a także odmowę zbadania tej okoliczności na podstawie dowodu z przesłuchania w charakterze świadków osób znających jej stan zdrowia w dzieciństwie.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu apelację oddalił wyrokiem z dnia 3 lutego 1999 r. Wychodząc z ustalonych przed pierwszą instancją faktów, że wnioskodawczynie kontynuowała naukę w szkole średniej, a następnie przez dziewięć lat wykonywała pracę w normalnych warunkach nie pozostając w leczeniu, Sąd drugiej instancji przyjął, że Sąd Wojewódzki był uprawniony do odmowy przyznania wnioskodawczynie prawa do renty rodzinnej.

W kasacji ubezpieczona powtórzyła zarzut naruszenia przepisów postępowania przez odmowę dopuszczenia dowodu z zeznań świadków wnioskowanych przed Sądem pierwszej instancji (art. 227 KPC), sprzeczność ustaleń sądów obydwu instancji z treścią uzyskanej w sprawie opinii biegłego neurologa oraz naruszenie prze-

pisu art. 117 KPC przez odmowę ustanowienia dla niej pełnomocnika. Kasacja została oparta także na podstawie naruszenia prawa materialnego - art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776), art. 23 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461) oraz przepisów § 17 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 21 sierpnia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad orzekania o stopniu niepełnosprawności, trybu postępowania przy orzekaniu oraz zakresu, składu i sposobu działania zespołów orzekających o stopniu niepełnosprawności (Dz.U. Nr 100, poz. 672).

W uzasadnieniu kasacji skarżąca podniosła, że zaliczenie jej do III grupy inwalidztwa nastąpiło po wieloletniej, trwającej od dzieciństwa rehabilitacji, mającej na celu usunięcie upośledzenia słuchu, mowy oraz umożliwienie kontaktowania się z otoczeniem. Wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku, albo jego zmianę i uwzględnienie odwołania, ubezpieczona twierdziła, że wbrew ustaleniom Sądu Apelacyjnego była w dzieciństwie niepełnosprawna w stopniu umiarkowanym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest usprawiedliwiona w odniesieniu do zarzutu naruszenia przepisu art. 227 KPC. Trafnie podniesiono w niej wadliwość odmowy przyznania prawa do renty rodzinnej z pominięciem istotnych wniosków ubezpieczonej w zakresie postępowania dowodowego, które zmierzały do wykazania faktów prawotwórczych, związanych z datą powstania jej całkowitej niezdolności do pracy, a więc okoliczności leżących u podstaw niniejszego sporu. Należy bowiem mieć na względzie, że zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), znajdującym zastosowanie w związku z art. 39 ustawy z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (jedn. tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 35, poz. 192 ze zm.) prawo do renty rodzinnej po ukończeniu 16 roku życia oraz nauki w szkole kontynuowanej najdalej do 25 roku, nabywa ten ubezpieczony, który wykaże, że stał się całkowicie niezdolny do pracy przed osiągnięciem 16 roku życia lub przed ukończeniem nauki.

Sąd Apelacyjny przyjął niespełnienie przez ubezpieczoną tych warunków,

wnioskując wyłącznie na podstawie przeprowadzonego przed pierwszą instancją dowodu z opinii biegłego neurologa, pomijając natomiast pozostałe oferowane przez stronę środki dowodowe, które uznał za bezprzedmiotowe. Stwierdził bowiem, że powzięcie wiedzy o spornych w sprawie faktach nie wymaga dowodu, gdyż wystarczające jest domniemanie przewidziane w § 25 cytowanego na wstępie rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1983 r. Sąd drugiej instancji nie dostrzegł jednak, że jest to przepis pozbawiony mocy przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461). Przepis ten pozwalał zresztą - gdy obowiązywał - tylko na presumpcję inwalidztwa III grupy - bez względu na zachowaną zdolność do wykonywania zatrudnienia - przy stwierdzeniu szczególnego naruszenia sprawności organizmu. Tak więc przyjęta przez Sąd Apelacyjny konkluzja płynąca z przytoczonego domniemania, nie miała w sporze odnoszącym się do całkowitej niezdolności do pracy żadnego znaczenia; stwierdzenie schorzenia powodującego szczególne naruszenie sprawności organizmu nie czyniło zbędnym przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego lekarza dla ustalenia wyższego stopnia niezdolności do pracy.

Błędnie zresztą przyjął również Sąd drugiej instancji, że "ocena zdolności do wykonywania zatrudnienia, zaliczenia do jednej z grup inwalidów, także wskazań lub przeciwwskazań do zatrudnienia lub przeszkolenia zawodowego inwalidów należy do komisji lekarskich", gdyż w sprawach wszczętych na skutek wniosków rentowych złożonych po dniu 1 września 1997 r. należy ona do lekarzy orzeczników ZUS i jest dokonywana w trybie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy do celów rentowych (Dz.U. Nr 99, poz. 612), wydanego na podstawie art. 25 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Przede wszystkim jednak Sąd nie może powoływać się na przepisy dotyczące postępowania przed organem rentowym oraz na wskazówki dowodowe dla organów ustalających prawo od świadczeń w trybie administracyjnym, albowiem w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być dowodzone wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w Kodeksie postępowania cywilnego (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 1976 r., II URN 74/76, nie publikowany; z dnia 2 lutego 1996 r. II URN 3/95, OSNAPIUS 1996 nr 16, poz.239; z dnia 22 listopada 1996 r., II UKN 16/96, OSNAPIUS 1997 nr 12, poz. 224; z dnia 24 stycznia 1997 r. II

UKN 62/96 , OSNAPIUS 1997 nr 18, poz. 350).

Z tego względu Sąd Najwyższy orzekł na zasadzie art. 393¹³ KPC jak w sentencji.

=====